

***Кравченко Тетяна Петрівна** кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені
Г Сковороди», м. Переяслав, Україна.*

***Терзі Юлія Анатоліївна** студентка факультету фізичного
виховання, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Г Сковороди», м. Переяслав, Україна*

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ПСИХОФІЗИЧНОГО СТАНУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ

Анотація. Кравченко Т.П. Терзі Ю.А. Рухливі ігри як засіб корекції психофізичного стану дітей молодшого шкільного віку з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного класу. У статті розкривається важливість адаптації та підбору рухливих ігор, а також визначено фізичну підготовленість учнів молодшого шкільного віку що навчаються в інклюзивному класі. **Мета дослідження** – визначити фізичну підготовленість та охарактеризувати важливість рухливих ігор для корекції психофізичного стану дітей молодшого шкільного віку з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного класу. **Матеріали і методи дослідження.** Для вирішення поставлених завдань були використані: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел; педагогічні методи дослідження; методи математичної статистики. У дослідженні брало участь 7 дівчаток, 5 хлопчиків з вадами розумового розвитку, а також здорових 16 дівчаток, 12 хлопчиків. **Результати дослідження.** Охарактеризовано суть інклюзивної освіти та її важливість для дітей з особливими освітніми потребами. Проведено оцінку рівня

розвитку фізичної підготовленості, учнів молодшого шкільного віку що навчаються в інклюзивному класі. **Висновок.** Отримані дані в процесі проведення констатувального етапу дослідження дали змогу виявити той факт, що молодші школярі з вадами розумового розвитку відстають від своїх здорових однолітків за багатьма показниками, та мають низький рівень розвитку основних фізичних якостей.

Ключові слова. Рухливі ігри, вади розумового розвитку, фізична підготовленість, соціалізація.

Аннотация. Кравченко Т. П. Терзи Ю. А. Подвижные игры как средство коррекции психофизического состояния детей младшего школьного возраста с нарушениями умственного развития в условиях инклюзивного класса. В статье раскрывается важность адаптации и подбора подвижных игр, а также определена физическая подготовленность учащихся младшего школьного возраста обучающихся в инклюзивном классе. **Цель исследования** - определить физическую подготовленность и охарактеризовать важность подвижных игр для коррекции психофизического состояния детей младшего школьного возраста с нарушениями умственного развития в условиях инклюзивного класса. **Материалы и методы исследования.** Для решения поставленных задач были использованы: теоретический анализ и обобщение данных литературных источников; педагогические методы исследования; методы математической статистики. В исследовании участвовало 7 девочек, 5 мальчиков с нарушениями умственного развития, а также здоровых 16 девочек, 12 мальчиков. **Результаты исследования.** Охарактеризована сущность инклюзивного образования и его важность для детей с особыми образовательными потребностями. Проведена оценка уровня развития физической подготовленности, учащихся младшего школьного возраста обучающихся в инклюзивном классе. **Вывод.** Полученные данные в процессе проведения констатирующего этапа исследования позволили выявить тот факт, что младшие школьники с недостатками умственного

развития отстают от своих здоровых сверстников по многим показателям, и низкий уровень развития основных физических качеств.

Ключевые слова. Подвижные игры, недостатки умственного развития, физическая подготовленность, социализация.

Abstract. Kravchenko Tetiana, Terzi Julia. Outdoor games as a means of correcting the psychophysical state of children of primary school age with impaired mental development in an inclusive class. The importance of adapting and selecting mobile games for healthy children and students with intellectual disabilities in primary school age in an inclusive classroom is revealed in the article. Physical preparedness of young students of the school age in the inclusive class is determined. **The purpose** to determine the physical form and characterize the importance of outdoor games for the correction of the psychophysical state of children of primary school age with impaired mental development in an inclusive class. **Materials and methods of research.** To solve these problems were used: theoretical analysis and synthesis of data from literary sources; pedagogical methods of research; methods of mathematical statistics. The study involved 7 girls, 5 boys with intellectual disabilities, as well as healthy 16 girls, 12 boys. **Research results.** The essence of inclusive education and its importance for children with special educational needs are characterized, in particular, children with features of psychophysical development, defects of mental, physical development in the conditions of the general educational institution. Assessment of the level of development of physical fitness of young schoolchildren enrolled in an inclusive class. **Conclusion.** The analysis of the literature data shows that physical education classes in elementary school students in the inclusive class at the present stage have been studied and investigated only partially, therefore it needs further detailed study.

The data obtained during the ascertainment phase of the study revealed the fact that younger students with intellectual disabilities lag behind their healthy peers by many indicators and have low level of development of basic

physical qualities.

Key words. Movement games, mental defects, physical fitness, socialization.

Постановка проблеми. Розвиток та інтеграція сучасного Українського суспільства в європейський простір і суспільні відносини, гостро ставлять перед нами питання забезпечення соціального захисту, та надання рівних можливостей всім громадянам країни без винятку, а особливо тих, хто потребує цього найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність означеної проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед, з постійним і прогресуючим зростанням чисельності дітей, що потребують особливого корекційного навчання. В Україні на сьогоднішній день дітей, які потребують корекції як фізичного так і розумового розвитку, становить понад 1 млн., що складає приблизно 12% від загальної кількості дітей у країні.

Особливо яскраво помітно збільшення чисельності дітей з різноманітними вадами, як розумового так і фізичного розвитку вже при народженні, на це має досить великий вплив ряд різноманітних факторів: інфекції, спадкові порушення обміну речовин, хромосомні захворювання, несумісність матері і плоду, радіація, гіпоксія мозку, родові травми [3, 7 с 17, 9 с 84-87].

Зважаючи на проблематику даного питання основою законодавчого забезпечення організації інклюзивного навчання слугує низка розпоряджень і постанов Кабінету Міністрів України, серед яких: «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у ЗНЗ» (2008), «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» (2010), «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими можливостями» (2011).

Що має гарантувати навчання дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах нарівні з усіма, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо

особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (від 25 травня 2017 р. № 2053-VIII) та постанова КМУ від 9 серпня 2017 року № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проведені наукові дослідження Круцевич Т.Ю., Альошина А.І., Москаленко Н.В. [1 с 68-73, 4 с 24-26, 6 с 35-38] засвідчують, що одним з найефективніших засобів зміцнення і корекції здоров'я і виховання учнів завжди були і залишаються до цього часу заняття фізичними вправами і фізичною культурою в різноманітні її форм. Тому неможливо переоцінити їх значення для людей в цілому і особливо для молодших школярів, в корекційній значущості та соціальній адаптації учнів. Культурно-оздоровча робота допомагає оволодінню необхідними вміннями та навичками, сприяючи оновленню і розширенню діапазону рухової активності і формуванню позитивних рис характеру, комунікабельності.

Досліджуючи приріст кількості дітей з різними нозологіями, Байкина Н.Г. Альошина А.І. Богданова Е.И [1 с 68-73, 2 с 213-216, 3] відзначають, що кількість дітей з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату за останнє десятиліття істотно не змінилася, в той час як кількість дітей з вадами саме розумового розвитку зростає майже вдвічі.

Аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури як вітчизняних так і зарубіжних авторів свідчить, що значна увага приділяється вивченню та розгляду проблеми організації занять фізичним вихованням дітей з вадами розумового розвитку та впливу на їх розвиток різних видів рухової активності [5 с 16-20, 7 с 17, 10, 11, 12], але яскраво помітна недостатня теоретична та методична розробленість проблеми корекції психофізичного стану дітей з вадами розумового розвитку молодшого шкільного віку, засобами рухливих ігор в умовах інклюзивного класу, які були б науково обґрунтованими та визначена ефективність і

вплив саме рухливих ігор на соціальну адаптацію дітей молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного класу.

Важливо, що в процесі фізичного виховання використання рухливих ігор з дітьми, що мають відхилення в розумовому розвитку, і їх вплив на поліпшення фізичного та психоемоційного стану, підвищення їх соціальної адаптації в умовах інклюзивної освіти на сьогоднішній день залишаються мало обґрунтованими і недостатньо розробленими, що актуалізує вибір теми нашого дослідження: «Рухливі ігри як засіб корекції психофізичного стану дітей молодшого шкільного віку з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного класу»

Мета дослідження – визначити фізичну підготовленість та охарактеризувати важливість рухливих ігор для корекції психофізичного стану дітей молодшого шкільного віку з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного класу.

Матеріали і методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані наступні методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел; педагогічні методи дослідження; методи математичної статистики.

Констатувальний етап дослідження брало участь 7 дівчаток, 5 хлопчиків з вадами розумового розвитку та 16 дівчаток, 12 хлопчиків без вад розвитку, він був проведений в Васелинівському навчально-виховному комплексі «загальноосвітня школа I-II ступенів-дитячий садок» Баришівської селищної ради, Переяслав-Хмельницькій загальноосвітній школі I-III ступенів №7.

Результати дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення останніх джерел і публікацій минулого десятиліття вітчизняних науковців, зокрема, Альошина А.І, Байкіна Н.Г., Богданова Е.И., Н.З. Софій, та ін.[1 с 68-73, 2 с 213-216, 3, 9 с 84-87], виявив, що свої праці вони присвячують дослідженням проблеми залучення осіб з особливими освітніми потребами до навчання в звичайних школах, їх фізичному розвитку та підвищення

соціалізації до суспільства та суспільних норм. Разом із тим, незважаючи на важливість і актуальність інклюзивної освіти, науковці констатували наявність серйозних проблем в науковій розробці та практичній реалізації інклюзивної освіти в сучасному соціумі.

Суть інклюзивної освіти заключається в практичній реалізації доступу учнів з особливими потребами до одержання освіти в загальноосвітньому закладі за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання та виховання для всіх без винятку дітей незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей. Інклюзія (від англ. inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що мають труднощі у фізичному та розумовому розвитку. Це передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті колективу. Термін «інклюзія» має відмінності від термінів «інтеграція» та «сегрегація». При інклюзії всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання бажаного результату.

За визначенням, яке дають Н. Софій та Н. Найда, «інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема, дитини з особливостями психофізичного розвитку, вадами розумового розвитку в умовах загальноосвітнього закладу» [9 с 84-86]. Узагальнюючи сказане вище, можемо стверджувати, що це визначення повною мірою стосується як процесу навчання дітей з особливими потребами саме молодшого шкільного віку в закладах середньої освіти, так і позашкільної освіти. Розглядаючи міжнародні стандарти в галузі прав людини можемо узагальнити що вони ґрунтуються на ідеї участі кожної особи в суспільному житті на засадах рівності й без дискримінації. Розвиток в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з обмеженими

можливостями фізичного чи психічного здоров'я є не лише необхідністю продиктованою сучасністю, але й виступає як ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту. Аналіз та узагальнення розвитку суджень та поглядів на проблему інклюзивної освіти засвідчує, що в різні періоди розвитку суспільства вона ставила перед соціумом проблему інклюзії з різною гостротою і в тій чи іншій мірі вирішувалася різними методами залежно від політичного устрою, економічного стану та ідеології держави.

У дітей з особливими освітніми потребами переважно проявляється не впевненість в собі, несамотійність, у них відсутні соціальні компетенції, їм складно реалізувати власні бажання і потреби, отримати вищу чи спеціальну освіту, працевлаштуватися знайти своє місце в суспільстві. Тому інклюзія сприяє створенню умов, що дитина з раннього дитинства знаходиться в соціумі, пристосовується, «вчиться виживати», адаптується до вимог суспільства. В умовах інклюзивного класу у дітей з особливими потребами є можливості налагодити дружніх відносини зі здоровими ровесниками, що сприяє їх участі у громадському житті класу та суспільства в цілому. Натомість, здорові діти, що навчаються з першого класу з дітьми, що мають особливі фізичні чи психологічні потреби, вчаться сприймати і приймати дітей з вадами і в майбутньому інакше ставляться до людей з обмеженими фізичними можливостями, вадами фізичного та розумового розвитку: вже не з жалем чи неповагою ставляться до них, а ставлять нарівні з собою, природно сприймають і толерантно ставляться до людських відмінностей, налагоджують й підтримують дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

Аналіз та узагальнення зарубіжного досвіду впровадження інтегрованого чи інклюзивного навчання дітей з інвалідністю доводить, що провідна роль належить державі, при чому політика держави відносно осіб з інвалідністю будується на рівноправності та гарантіях спеціальних прав

для забезпечення їх життєдіяльності, психічного, соціального та фізичного розвитку[10, 11, 12].

Особливої цінності для учнів молодшого шкільного віку, а особливо дітей з вадами розумового розвитку набувають рухливі ігор, оскільки їх застосування дає можливість одночасного впливу на моторну і психічну сферу особистості. Швидка зміна ситуацій підчас ігри висуває підвищені вимоги до рухливості нервових процесів, швидкості реакції і нестандартних дій. Гра змушує дитину мислити найбільш економно, тобто швидко реагувати на дії партнерів, пристосовуватися до обставин, що склалися в процесі гри. Чим більш різноманітна інформація надходить в мозок та з різною інтенсивністю, тим інтенсивніше включаються різноманітні психічні процеси. Отже саме завдяки грі в учнів, а особливо у дітей з розумовою відсталістю розвиваються сприйняття, мислення, увагу, уявлення, пам'ять, моторика, мова, підвищується розумова активність, а згодом й пізнавальна діяльність в цілому. Саме цілеспрямовані рухові дії, організовані у формі рухливих ігор, естафет, рольових та імітаційних ігор, які виконуються з віршованим супроводом, полегшують засвоєння рахунку, активізують мовленнєву діяльність, розвивають моторику дрібних м'язів рук. Саме ігрова діяльність викликає у дітей інтерес і містить в собі необхідні компоненти розвитку особистості, є засобом духовної гармонії дитини з вадами розумового розвитку та розвитку фізичних якостей [1 с 68-73, 7 с 17, 8 с 28-29].

Для оцінки рівня розвитку фізичної підготовленості (рухових якостей) були використані тести, які включали виконання чотирьох контрольних завдань. У таблиці 1 представлені показники розвитку основних фізичних якостей (швидкісно-силові якості, сила, гнучкості, силова-витривалості) досліджуваного контингенту учнів.

Після проведення кокстатувального етап дослідження було виявлено наступні показники розвитку фізичних якостей у здорових дітей молодшого шкільного віку та дітей з вадами розумового розвитку.

Перевіркою швидкісно-силових якостей, став тест «Метання мішечка» масою 500 грам з положення сидячи. Всі діти, які брали участь в дослідженні, впоралися з даним завданням, але показали при цьому досить низькі результати. Так, 40% хлопчиків і 28% дівчаток метнули мішечок на відстань до 1 метра, на відстань від 1 метра до 2 метрів метнули 40% хлопчиків і 29% дівчаток. І тільки 20% хлопчиків метнули мішечок на відстань від 2 метрів і більше, тоді як на цю ж відстань метнули 57% дівчаток, що є досить високим показником. Можемо констатувати, що швидкісно-силові якості у дівчаток з даною нозологією розвинені краще, ніж у хлопчиків. Тобто на низькому рівні виявилось 71% дівчаток та 60% хлопчиків на середньому рівні 29% дівчаток і 40% хлопчиків. Тоді як у дітей без відхилень у розвитку опинилися 39% дівчаток та 36% хлопчиків на низькому рівні, 43% дівчаток та 48% хлопчиків на середньому, 17% дівчаток та 14% хлопчиків на достатньому та 1% дівчаток та 2% хлопчиків на високому рівні.

Силові якості перевірялися шляхом проведення тестового завдання «Вис на зігнутих руках на перекладині». Зафіксувалася одна залікова спроба з 3 запропонованих. Всі хлопчики - 100% виконали завдання, тоді як дівчатка впоралися із завданням на 68%, у решти 32% завдання викликало певні труднощі. Тобто на низькому рівні виявилось 70% дівчаток та 78% хлопчиків на середньому рівні 0% дівчаток і 22% хлопчиків не впоралися з завданням 30% дівчаток. Тоді як у дітей без відхилень у розвитку опинилися 36% дівчаток та 35% хлопчиків на низькому рівні, 39% дівчаток та 44% хлопчиків на середньому, 23% дівчаток та 17% хлопчиків на достатньому та 2% дівчаток та 4% хлопчиків на високому рівні.

Фізична якість така, як гнучкість перевірялася шляхом проведення тестового завдання, під час якого діти з положення сидячи на підлозі повинні були дістати двома руками пальці ніг і зафіксувати це положення протягом 3 секунд. З цим завданням впоралася більшість дітей - 54,4%, частково - 15,2% випробовуваних, протягом 1 секунди утримували

необхідне положення тіла 30,4% дітей. Тобто на низькому рівні виявилось 57% дівчаток та 60% хлопчиків на середньому рівні 15% дівчаток і 20% хлопчиків. Не впорались з завданням 28% дівчаток та 20% хлопчиків. Можемо зробити висновок, що така фізична якість, як гнучкість, у більшості учнів з вадами розумового розвитку, які брали участь в експерименті, розвинене добре, що в подальшому можна використовувати на оздоровчих заняттях, а також під час проведення рухливих ігор з даним контингентом дітей. Тоді як у дітей без відхилень у розвитку опинилися 38% дівчаток та 42% хлопчиків на низькому рівні, 42% дівчаток та 37% хлопчиків на середньому, 17% дівчаток та 19% хлопчиків на достатньому та 3% дівчаток та 2% хлопчиків на високому рівні.

Таблиця 1

Показники фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку в умовах інклюзивного класу

Рівні Якості	Діти без відхилення у розвитку 6-7 років																Діти з вадами розумового розвитку 6-9 років							
	Низький								Середній								Достатній							
	Д				Х				Д				Х				Д				Х			
	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х	Д	Х
швидкісно-силові якості	39	36	43	48	17	14	1	2	-	-	71	60	29	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
сила	36	35	39	44	23	17	2	4	30	-	70	78	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
гнучкість	38	42	42	37	17	19	3	2	28	20	57	60	15	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
силова витривалість	38	34	42	40	16	20	4	6	-	20	70	60	30	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Силова витривалість перевірялася за допомогою тесту на кількість присідань за 30 секунд. Тільки 25% хлопчиків і 30% дівчаток виконали від 10 присідань і більше, тоді як 69,5% хлопчиків і 70% дівчаток присіли від 4 до 8 разів за 30 секунд. Це говорить про те, що рівень силовій витривалості у більшості учнів з вадами розумового розвитку, які брали участь в дослідженні, досить низький, причому у хлопчиків показники силовій витривалості нижче, ніж у дівчаток. Тобто на низькому рівні виявилось 70% дівчаток та 60% хлопчиків на середньому рівні 30% дівчаток і 20% хлопчиків не впорались з завданням 20% хлопчиків. Тоді як у дітей без відхилень у розвитку опинилися 38% дівчаток та 34% хлопчиків на низькому рівні, 42% дівчаток та 40% хлопчиків на середньому, 16%

дівчаток та 20% хлопчиків на достатньому та 4% дівчаток та 6% хлопчиків на високому рівні.

Отримані нами дані в процесі проведення констатувального етапу експерименту дають змогу правильно підібрати необхідні комплекси вправ та рухливих ігор, для впровадження їх в практику, оздоровлення та успішну соціалізацію дітей з вадами розумового розвитку, а також сприятимуть розвитку дітей без будь-яких відхилень в умовах навчання у інклюзивному класі.

Висновки. Аналіз даних науково-методичної, психолого-педагогічної літератури з проблем нашого дослідження свідчить про те, що фізкультурно-оздоровчі заняття в учнів молодшого шкільного віку з вадами розумового розвитку в умовах інклюзивного класу на сучасному етапі вивчена та досліджена лише частково, тому виникає необхідність в її подальшому детальному дослідженні. Оскільки процес фізичної культури в інклюзивному класі не має належного рівня збереження та зміцнення здоров'я та необхідного обсягу рухової активності школярів.

Результати проведеного констатувального етапу дослідження дало змогу виявити той факт, що молодші школярі з вадами розумового розвитку відстають від своїх однолітків без будь яких вад розвитку за багатьма показниками, та мають низький рівень розвитку основних фізичних якостей.

Перспективи подальших досліджень. Полягають у підборі рухливих ігор та формуванні комплексів для дітей молодшого шкільного віку та дітей з вадами розумового розвитку що навчаються в умовах інклюзивного класу.

Список використаних джерел

1. Альошина А.І. Теоретичні аспекти корекції рухових функцій молодших школярів із відхиленнями розумового розвитку у процесі фізичного виховання / А. Альошина, А. Альошина // Молодіжний

науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.- 2015. – № 4 (32). – С.68-73.

2. Байкина Н.Г. Индивидуальные методики адаптивной физической культуры детей с умственной отсталостью с задержкой психического и речевого развития / Н.Г. Байкина, Л.В. Ведерникова // учеб. пособ. - Запорожье: Запорожский национальный университет, 2014. - С.213-216
3. Богданова Е.И. Классификации умственной отсталости / Е.И.Богданова, – ГУЗ РОКПНД, 2010 // [www. Ksvetoch.ru / oligofreniya/ html](http://www.Ksvetoch.ru/oligofreniya/html).
4. Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студ. вищ. навч. закл. фіз. вих. і спорту: Т.2. Методика фізичного виховання різних груп населення / Т.Ю. Круцевич. - К., 2012. –С 24-26.
5. Мельник С., Гаврюшенко Г. Законодавчо-нормативне забезпечення державної соціальної політики щодо інвалідів / С. Мель- ник, Г. Гаврюшенко // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 16–20.
6. Москаленко Н.В. Загальні основи адаптивного фізичного виховання : / Н.В. Москаленко, О.А. Ковтун, О.А. Алфьоров, О.І.Кравченко, Я.В. Малойван. – Дніпропетровськ: Інновація, – 2014, С. 35-38
7. Пелых Е.Ю. Формирование мотивации к физкультурно-спортивной деятельности у школьников с нарушениями интеллекта на занятиях адаптивным физическим воспитанием: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. пед. наук. – Санкт-Петербург, 2011. – 17 с.
8. Ростомашвили Л.Н. Формирование игровой деятельности у детей младшего школьного возраста со сложными нарушениями в развитии / Л.Н.Ростомашвили // Адаптивная физическая культура. 2012.– №3.– С.28 – 29.
9. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управ- ління : [навч.- метод. посіб.] / [А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда, Н.З. Софій та ін.] ; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. - С. 84-87.

10. Education For All: Critical Issues in the Education of Children and Youth with Disabilities Terese C. Jimenez, Victoria L. Graf Hardcover: Publisher: Jossey-Bass; 1 edition (February 12, 2008), 400 p.
11. Exceptional Children: An Introduction to Special Education (8th Edition) William L. Heward Hardcover: Publisher: Pearson; 10 edition (May 4, 2012) , 656 p.
12. Strategies for Teaching Students with Learning and Behavior Problems (8th Edition) Sharon R. Vaughn, Candace S. Bos Paperback: Publisher: Pearson; 8 edition (January 21, 2011), 504 p.

References

1. Aloshyna A.I. (2015) "Teoretychni aspekty korektsii rukhovyykh funktsii molodshykh shkoliariv iz vidkhyleniamy rozumovoho rozvytku u protsesi fizychnoho vykhovannia" Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. № 4 (32). – pp.68-73
2. Baikyna N.H. Vedernykova L.V. (2014) "Yndyvydualnye metodyky adaptivnoi fizycheskoi kultury detei s umstvennoi otstalosti s zaderzhkoi psykhicheskoho y rechevoho razvytyia" ucheb. posob. - Zaporozhe: Zaporozhskyi natsionalnyi unyversytet pp 213-216
3. Bohdanova E.Y. (2010) "Klasyfikatsyy umstvennoi otstalosti" HUZ ROKPND, [www. Ksvetoch.ru / oligofreniya/ html](http://www.Ksvetoch.ru/oligofreniya/html).
4. Krutsevykh T.Iu. (2012) "Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia: pidruchnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl. fiz. vykh. i sportu" T.2. Metodyka fizychnoho vykhovannia riznykh hrup naselennia K. pp 24-26.
5. Melnyk S., Havriushenko H. (2010) "Zakonodavcho-normatyvne zabezpechennia derzhavnoi sotsialnoi polityky shchodo invalidiv " Ukraina: aspekty pratsi. № 6. pp. 16–20.

6. Moskalenko N.V., Kovtun O.A., Alforov O.A., Kravchenko O.I., Maloivan Ya.V. (2014) "Zahalni osnovy adaptyvnoho fizychnoho vykhovannia" Dnipropetrovsk: Innovatsiia pp. 35-38
7. Pelыkh E.Iu. (2011) "Formyrovanye motivatsyy k fizykulturno-sportyvnoi deiatelnosti u shkolnykov s narushenyami yntellekta na zaniatiakh adaptivnym fizycheskym vospytanyem" avtoref. dys. na soysk. uch. step. kand. ped. nauk. Sankt-Peterburh, 17 p
8. Rostomashvyly L.N. (2012) "Formyrovanye yhrovoi deiatelnosti u detei mladsheho shkolnoho vozrasta so slozhnymi narushenyami v razvytyy " Adaptivnaia fizycheskaia kultura №3. pp 28 – 29.
9. Sofii N.Z., Naida Yu.M. (2007) "Kontseptualni aspekty inkliuzyvnoi osvity " Inkliuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsii ta upravlinnia : [navch.-metod. posib.] / [A.A. Kolupaieva, Yu.M. Naida, N.Z. Sofii ta in.] ; za zah. red. L.I. Danylenko. K., pp. 84-87.
10. Education For All: Critical Issues in the Education of Children and Youth with Disabilities Terese C. Jimenez, Victoria L. Graf Hardcover: Publisher: Jossey-Bass; 1 edition (February 12, 2008), 400 r.
11. Exceptional Children: An Introduction to Special Education (8th Edition) William L. Heward Hardcover: Publisher: Pearson; 10 edition (May 4, 2012) , 656 p.
12. Strategies for Teaching Students with Learning and Behavior Problems (8th Edition) Sharon R. Vaughn, Candace S. Bos Paperback: Publisher: Pearson; 8 edition (January 21, 2011), 504 r.